

עמותת מיה ארבטובה: ראיון עם טליה פז

דנה מילס

בעולם שבו מידע עובר בדרכים בלתי נראות, דרך מכשירים קטנטנים המוחזקים בכף ידנו, שבו אפשר להעביר יום שלם בלי לצאת מהבית ובלי לפגוש אף אחד אך בכל זאת להתכתב ולשוחח עם אחרים, שבו אפילו ללמוד למדנו לעשות ממרחק – מהמחשב או הטלפון שלנו – הוראת הבלט הקלאסי היא עדיין עולם שבו צריך לפחות שני אנשים, יחד, בסטודיו, כדי להעביר ידע שהוא לעתים בן מאות שנים.

ב־2020 מונתה טליה פז ליושבת ראש עמותת מיה ארבטובה, שנקראת על שם מי שהייתה כוח משמעותי מאחורי הבאת הבלט הקלאסי לארץ ישראל.

דנה מילס: הקמת העמותה הייתה יוזמה של אמך, נירה פז. איך זה קרה?

טליה פז: אמא שלי הייתה תלמידה של מיה ארבטובה, וכשהיא פרשה מהבמה בניל 47, לאחר שקיבלה את פרס כינור דוד בשנת 1982 ולאחר שניהלה את בת שבע 2, היא הרגישה מחויבת לקדם את תחום הבלט הקלאסי. כשמדברים על אמא שלי ועל הישגיה הבינלאומיים כרקדנית סולנית במטרופולין אופרה בניו יורק, חשוב לזכור את נקודת הפתיחה הנמוכה שלה: היא הייתה ילדה בתקופה פוליטית מאתגרת, תחת המנדט הבריטי ורגע לפני קום מדינת ישראל, תקופה רווית אלימות ודם שהייתה רחוקה מלהיות סביבה מיטבית ללימוד והכשרה של רקדנית בלט. אהבת המחול הצילה אותה ונתנה לה כוחות לצאת מארץ ישראל, לממש את חלומה להיות רקדנית ולהצליח לבנות לעצמה משפחה ובית.

ב־1989 אמא צפתה בתחרות סטפס שנערכה בארץ, ותהתה איך יכול להיות שיש בארץ תחרויות סטפס אבל לא בלט? היא פנתה ליאיר ורדי, שבאותה שנה הקים את מרכז סוון דלל, ואל המשורר ומבקר המחול חזי לסקלי, ויחד הם הקימו עמותה לקידום תחום הבלט הקלאסי

בישראל. שלושתם פנו אל זהרה סימקניס־מנור והציעו לה להצטרף לעמותה כנציגת המשפחה. ב־2002 הצטרפה לעמותה ברכה צמח, שהייתה גם היא תלמידה של ארבטובה. מבחינתם הדבר הטבעי ביותר היה לייסד תחרות שתנציח את פועלה המשמעותי של ארבטובה בתחום הבלט בארץ. ב־1998 התקיים ערב גאלה ראשון בנוכחות ארבטובה, שבו השתתפו דבורה ברטונוב, רקדני בת שבע, הבלט הישראלי, וסולנית מבלט מונטה קרלו. ארבטובה נפטרה שנה לאחר מכן, בגיל 89. בשביל אמא זו הייתה מעין סנירת מעגל מרגשת והתחלה של 30 שנות פעילות של העמותה. אמא עבדה בקדחתנות והקדישה את כל זמנה לפעילויות, נסעה ברחבי הארץ מסטודיו לסטודיו, פגשה מורות לבלט, צפתה בתלמידות, עזרה להן בבחירת קטעי סולו, נתנה הנחיות ועזרה בטכניקה.

ד.מ: במסגרת העמותה אמך יזמה סדנאות ומופעי גאלה. ממה נבע הצורך?

ט.פ: אמא חוותה את ״העולם הגדול״ כשהייתה תלמידה של ארבטובה. להקות בלט ידועות היו מגיעות לארץ ועורכות שעורים בסטודיו. תלמידיה של ארבטובה צפו בשיעורים, ויכול להשוות את עצמם לרקדנים מחו״ל. ב־1989 כל מורה פעלה

עדיין באופן עצמאי עם תלמידותיה, והן לא בחנו את עצמן מול העולם החיצוני. אבל לאט לאט אמא הצליחה לייצר קהילה של מורות ותלמידים לבלט שנפגשו פעם בשנה על במה אחת, במסגרת הגאלה של העמותה, והצינו את היכולות שלהם. חשוב לזכור שזה היה לפני עידן האינטרנט, מה שמעצים את חשיבות המפגשים של עמותת ארבטובה: הסדנאות, מופעי גאלה בתי ספר ותחרויות אישיות. בכל שנה המורות והתלמידות היו מקצועיות יותר, אפילו מבחינת התלבושות ואיכות ההקלטה של קטעי המוזיקה.

אמא הביאה לסדנאות מורים ואמנים מהשורה הראשונה, למשל סוון פארל שלימדה קורס על גורג' באלנשין. סדנאות נוספות העבירו מרטין פוטקה המנהל אמנותי של בלט האופרה בברלין, ראובן פרומברג, מתלמידיה של ארבטובה

Reut Art School, Haifa. Dance Gala, 2022

בית ספר רעות לאמנויות, חיפה, מנאלה 2020

וממייסדי הבלט הלאומי של הולנד, וסולנים מהבלט הלאומי ההולנדי. היא גם אספה את כל הרקדנים הבנים מכל הארץ ותלמידות בלט מתקדמות לחוות עבודה בסדנא של פה־דה־דה. סדנאות אלה ואחרות העניקו תחושת גאווה וסיפוק. אמא יצרה קהילה של מורות ותלמידים שעבדו כל שנה במטרה להתקבל למופע גאלה בתי ספר ולעלות לגמר התחרות. זו עבודה כל כך קשה וסייפית, החיים של תלמיד ומורה הם כמו מטוטלת: הרבה רגעים אפורים של עבודה אינסופית בסטודיו מתנקזים לרגע אחד של אופוריה על הבמה.

ד.מ: מדוע התחרות חשובה?

ט.פ: תחרות היא לא מילת גנאי, ואין סתירה רעיונית בין אמנות ותחרות. כל תלמיד בכל תחומי האמנויות עובר דרך תחרות כזו או אחרת. ניקח לדוגמא את תחרות הפסנתר ע״ש ארתור רובינשטיין: תלמיד לומד ומתאמן על פרטיטורה שבה אלמנטים טכניים ברמות שונות, והחזרתיות והעבודה על אותם אלמנטים טכניים משכללות את יכולותיו ומניפות אותו קדימה, מסייעות לו להתפתח לאמן וירטואוזי. כך גם בשירה ובריקוד – לאחר שהתלמיד הצליח לגבור על הקשיים ולהטמיע את

האתגרים הטכניים נכנסים האמנות והיופי עצמו, המקום שבו יש לאמן אפשרות לביטוי אישי.

ד.מ: כיצד את ממשיכה את דרכה של אמך?

ט.פ: במשך 30 שנות פעילותה של העמותה הבית שלנו שימש כבית הפקות, כל המשפחה התנייסה לעזור לאמא להרים ולהפיק. אבא שלי אריה פונר ז״ל צילם ותיעד, היה הנהג שהביא את אמא לכל הסטודיואים, אחותי ידיד פז איפרה, אני בדרך כלל הנחיתי את ערבי התחרות ואפילו רקדתי כמה קטעי סולו במהלך השנים. אמא עבדה בהתנדבות מלאה ומתוך אהבה עצומה לדבר, והיא הצליחה בכל שנה לנייס תקציבים לפעילויות שונות ותרומות כדי לתת פרסים שיסייעו לזוכים בהמשך לימודיהם. אני מאמינה שפעילויות העמותה תרמו רבות לרקדנים הצעירים וכן גם למורים, ושבזכותן רכשו ידע וכלים להמשך דרכם, אם בתחום המחול ואם בתחומי חיים אחרים. כשהייתה בת 80 העבירה את ניהול העמותה לדוד דביר, והיא מונתה לנשיאה של כבוד. השנה מונתה לתפקיד זה ברכה צמח.

ד.מ: איך את רואה את אתגרי העתיד?

ט.פ: מחול הוא תחום שמסתכל אל עבר העתיד, ותמיד צריך לחשוב צעד קדימה – איך להעביר ידע לגוף של תלמידות חדשות. הזמנים השתנו, יש הרבה אנשי מקצוע טובים שמלמדים ברחבי הארץ, ילדים נוסעים להשתלמויות בקורסים או ללימודים בבתי ספר בחו״ל, להקות מחול־ מגיעות לארץ, צפייה ולמידה דרך הטלפון שינו את הדרך שבה חושבים על בלט קלאסי. כמו כן נכנסו לשוק המחול המקומי הרבה מאוד תחרויות בינלאומיות, ונוצרה קצת היסטריה סביב הנושא ושחיקה של רעיון הבלט עצמו. התחרויות הפכו לאקרובטיקה מחולית, ונדמה כי היופי של הבלט

Dance Academy, Givat Brenner

דאנס אקדמי, נבעת ברנר

והאמנות עצמה נשכחו. המצב של המחול בארץ שופע וברמה גבוהה! אבל עדיין, כמו בתקופת היישוב וגם עשורים אחריו, ממשיכים להעדיף את המחול העכשווי על פני הבלט הקלאסי, אולי זה בגלל הנוף המזרח תיכוני, המזג של הישראלים, הדרך שבה המדינה צמחה. אבל ללא ספק מה שמייחד את ישראל הוא שפע הרוקדים והרוקדות, יש הרבה יצירה ישראלית טובה שזוכה להכרה בינלאומית אדירה.

ד.מ: איך את רואה את תפקידך כיושבת ראש העמותה?

נבחרתי לנהל את העמותה ואני חברת ועד מנהל. הזמנתי חברים חדשים ושותפים נפלאים שמגויסים לקידום תחום המחול בארץ על כל גווניו. הזמנתי את יאיר ורדי לחזור להיות שותף וחבר עמותה – כמי שהיה בין המקימים והיה עד לעשייה נוכחותו חשובה לי. בישיבות העמותה דנו בשאלת הרלוונטיות של העמותה והבלט בארץ, והפעולה הראשונה שלנו הייתה שינוי שם העמותה לעמותת מיה ארבטובה לאמנויות המחול, שינוי שמאפשר לנו לפעול, לתת ולקדם את כל מגוון הסגנונות המחוליים.

העמותה משמשת פלטפורמה מעצימה לרקדנים צעירים, מעניקה להם גישה יוצאת דופן לידע, כלים ופרקטיקות, לצד מפגשים עם מנטורים בעלי שם עולמי, עוזרת להם לחזד ולדייק את מלאכתם. שאיפתנו המרכזית היא לאפשר לרקדנים להפוך לגרסה הטובה ביותר של עצמם, בין שבהצטרפות לשורות להקות ובתי ספר מובילים, ובין שבמציאת הדרך הייחודית שלהם. אנו רוצים שהאני האמיתי שלהם יוכל לרקוד את חלומותיהם עד למציאות.

בשנת הקורונה לא יכולנו לערוך תחרות, אך המגפה נתנה לנו הזדמנות נהדרת להזמין מורים נפלאים כמו מריאנה רישקינה (Ryzhkina), אנדריי בטאלוב (Batalov), אוליבר מטץ (Matz) ואנסטסיה יאטצנקו (Yatsenko) ללמד אונליין, והם העבירו שיעורים ומנטורינג לתלמידים בסטודיו. בדצמבר 2022 הזמנתי את מאיה פזנר לסוף שבוע אינטנסיבי, ולאחרונה, באפריל 2023, את מוריס קוסיי (Causey) שהעביר סדנה אינטנסיבית בשיטת ווילאם פורסייט, שלא נלמדת כאן בארץ בכלל והיא בין החשובות והמשוכללות ביותר.

אני מאמינה שבסיס קלאסי נכון מאפשר לכל רקדן להיות הרקדן הכי טוב לפי נטיית ליבו וכשרונו. זו שליחות עצומה, ואני מעריצה את המורים לבלט, יודעת מניסיון שלכל תלמיד ותלמידה יש את המורה שהעניקה לו כלים להצלחה שילכו איתם לכל אשר יפנו, אם במילה, באמון, או בהבעת ביטחון.

עמותת מיה ארבטובה היא עבודה של הלב, של הרצון לקדם את הבלט הקלאסי בתנאים לעתים מאתגרים, אך תמיד מתוך תשוקה והכוונה מלאה. אני מאמינה בכל ליבי בחשיבותה הגדולה, וגם חשוב לי להמשיך את דרכה של אמי ולהנציח את פעילותה.

המלצות קריאה הקשורות לראיון

אשל, רות. ״המאבק על הלגיטימציה של הבלט״, מתוך *מחול פורש כנפיים – יצירה ישראלית לבמה 1920–2000* (כרך א), הוצאת יומני מחול, 2016, עמ' 148–163.

אשל, רות. ״עמותת ותחרות מיה ארבטובה,״ מתוך *מחול פורש כנפיים*, 2016, כרך ב', עמ' 558–559

אשל, רות. ״רות אשל מראיינת את הרקדנית הסולנית טליה פז״, הערוץ האקדמי, אוניברסיטת חיפה (כולל קטעי מחול), יוטיוב noFiNrUT3ow=v?watch/com.youtube.www//:https הועלה ב־2012

אלדור, גבי. ״הלום מלוטש שלא איבד מחיותו – ראיון עם טליה פז״. *מחול עכשיו* 12, אפריל 2005, עמ' 30–34.

אלדור, גבי. ״תחרות מיה ארבטובה 2015.״ *מחול עכשיו* 28, אוגוסט 2018, עמ' 3–4.

בינ־היידקר, ליאורה. ״עמותת מיה ארבטובה – שני עשורים ראשונים״. *מחול עכשיו* 17, מאי 2010, עמ' 24–25.

ברין־אינגבר, יהודית. ״לבסוף תופש הבלט את מקומו.״ *שנתון מחול בישראל*, 1975, עמ' 10–11.

ולדמן, הילה. ״היום ארקוד כאילו זה היום האחרון של חיי [על נירה פז], מתוך הספר על חייה של נירה פז. *מחול עכשיו*, גיליון 41, פברואר 2022, עמ' 40–47. שרת, רנה. *מלכה בלי ארמון – על חייה של מיה ארבטובה*. הוצאת עמותת מיה ארבטובה. 2005.

ד״ר דנה מילס קיבלה את הדוקטורט שלה מאוניברסיטת אוקספורד בשנת 2014. עבודת הדוקטורט שלה עסקה בקשר בין מחול לפוליטיקה ביצירותיהן של אידורה דנקן ומרתה גרהם. מחברת הספרים: *ביוגרפיה של רוזה לוקסמברג, Dance and Activism: Dance and Politics: moving beyond boundaries century of radical dances*.